

Nazaten van Antje van der Kaap

Albert van der Kaap

Antje van der Kaap is het achtste kind van Karst Jacobs en Roelfke van der Kaap. Zij werd geboren op 17 april 1812 's morgens om 11.00 uur in Zevenhuizen. Precies anderhalf jaar eerder kregen Karst en Roelfke ook al een dochter die ze Antje hadden genoemd, maar die stierf, ruim een halfjaar later, op 25 juni 1812.

Antje trouwde op zondag 29 juli 1832 in Leek met de schoenmakersknecht en vervener Tjalling Jacobs Helderling, geboren te Drachten op 10 maart 1806 en overleden op 5 mei 1863 in Ooststellingwerf. Jacob was de zoon van Jacob Tjeerts Helderling en Geertje Renzes Kooistra, die behoorden tot de christelijk afgescheidenen.

Antje stierf op 27 augustus 1886 in Oranjedorp (bij Nieuw-Dordrecht, gemeente Emmen). Oranjedorp, dat oorspronkelijk Kollingsveen heette, dankt zijn ontstaan aan de vervening van het Boertanger moeras. In 1853 werd begonnen met het graven van het Oranjekanaal van de Drentsche Hoofdvaart richting Nieuw-Dordrecht. Toen dit kanaal in 1858 gereed was, begon de Drentsche Veen- en Middenkanaal Maatschappij het veen daar te ontginnen. De naam Kollingsveen is ontleend aan het woord kolling, dat kolk betekent.

Van de meeste voorouders uit de negentiende eeuw weten we niet hoe ze er uitzagen, omdat er van hen geen foto's zijn, laat staan schilderijen. Maar van Tjalling kunnen we ons, dankzij zijn militiegegevens wel een beeld vormen. Hij was bepaald klein van stuk, ongeveer 1 meter 60 (1 el 599 streep) en had een rood hoofd met een breed voorhoofd, een ronde kin en letterlijk een grote mond. Hij had blauwe ogen.

Van de nazaten van Antje en Tjalling lichten we er in dit artikel enkele uit.

Oosting

Jacob (Job)Oosting (veenbaas, boer) werd geboren op 23 december 1892 in Barger-Westerveen (Emmen) als zoon van Lieuwe Oosting en Annechien Vos. Hij overleed op 8 december 1968 in het Scheperziekenhuis in Emmen (begraven in Klazienaveen). Hij trouwde op 15 mei 1913 in Emmen met Hendrika Hartgers, geboren op 15 september 1893 in Nieuw-Amsterdam, overleden op 22 juni 1966 in Klazienaveen, dochter van Gerrit Hartgers en Anna Catharina Exel.

Jakob Oosting en Hendrika Hartgers.

Jacob (Job) woonde bij het "vlondertje" halverwege Klazienaveen en Zwartemeer. Zoals zo vele boeren in Zuidoost Drenthe was Ome Job eerst veenbaas en later (met 1 plaats) boer. Toen ik daar veel liep, een paar jaar na de oorlog, was hij zowel veenbaas als boer. Helemaal achter op de plaats tegen de Duitse grens was er nog veen, en laadden wij nog in het wijkje vaak schepen met turf. De plaats was voor 2/3 al afgegraven. De plaats begon aan de verlengde Kamerlingswijk en liep zo door naar de Duitse grens, en op dat gedeelte was hij boer. Nou moet je je wel voorstellen dat het grote plaatsen waren, 100 of 200 meter breed, en misschien wel 2 tm 4 km diep (de lengte van de Kamerlingswijk tot aan de Duitse grens). Hoewel beide ouders hervormd danwel gereformeerd waren (mijn moeder heeft zelfs een Goeree in de familie) waren ze niet kerkelijk. Maar er was toch wel veel geloof bij ons in huis. Alhoewel, Ome Job heeft ook altijd zijn uiterste best gedaan om ons over te halen naar het Apostolische. Als hij kwam (vragen of wij hem nog weer wilden helpen) dan ging het vaak uren over het geloof. En ten slotte, voordat hij weg ging, zei hij altijd: Jongens nou wilde ik van mijn praten ook wel eens de vruchten zien! Hij wilde dan graag dat wij ook naar de kerk kwamen (mijn vader ging af en toe wel, vooral als hij het moeilijk had). Onze Lammert is de eerste dienstweigeraar op geloofsgronden. Na zijn 'veroordeling' mocht hij met verlof naar huis, maar is toen naar mijn zuster in Freiburg gegaan. Na enkele jaren kwam hij terug en moest hij alsnog zijn straf afmaken, eerst in Woensel (als verpleger) en later in Vledder (bron: Lubbert Oosting).

Brief van Lubbert Oosting (28 januari 2007)

"Waar komt Oosting vandaan en de 'plaatsen' van Ome Job". Ik heb toch ook maar even de tijd genomen om nog eens terug te komen op het ontstaan van de naam 'Oosting'. Dit laatste werd mij mede ingegeven toen ik dat stukje las van één van de kleinzoons van Ome Job (Jacob Oosting). Hij schreef over Ome Jobs werk en de 'plaats' die ome Job heeft gehad. Omdat ik daar best veel van af weet en ook omdat de jongens van Ome Job, Lieuwe en Gerrit mij al vroeg wisten te vertellen dat 'wij' geen oorspronkelijke Hollanders waren. Ben ik mede daardoor maar eens teruggegaan in mijn geheugen. Dus dit keer als verrassing, geen kort berichtje maar meer een brief. Misschien heeft één van de nazaten nog eens behoefte aan hoe het vroeger was, die moet zich dan maar melden. Ik moet

bekennen dat ik niet zo graag denk en praat over mijn eerste jeugdijaren, omdat die triest en zo verweven waren met alle ellende en leed van de 2e Wereld Oorlog en de naslag daarvan. Maar dat werd later anders toen ik wat ouder werd, en als ik dan weer de naam van 'Ome Job en over zijn werk en 'de plaats' lees, moet ik bij de herinnering hieraan toch even van binnen lachen en krijg ik toch weer een goed en warm gevoel over die tijd. Het waren voor mij leuke weken of dagen. De aardappelrooi vakanties of als er een schip geladen moest worden. Daar ben ik veel bij geweest. Als puber samen bij het scheepsladen, of met de hele familie aardappelrooien. Op de 'plaatsen' achter aan de Kamerlingswijk. Lieuwe was hier niet bij, maar Anne nam toch wel vaak een paar weken of hoelang dat duurde hiervoor vrij. Jaap is niet oud geworden. Ik verdiende dan een paar centjes bij, vooral toen, kon je dat goed gebruiken. Nu ik ouder wordt denk ik daar vaak aan terug. Zal het beknopt en kort houden maar zou er wel een boek over kunnen schrijven.

Van Ome Job en Gerrit. In die tijd werkte Gerrit bij Ome Job, hij had bij Ome Job een streepje voor, misschien wel door het voetbal. Wat ik mij nog goed herinner hiervan is, dat Gerrit 's-middags om 12 uur doodleuk op de fiets stapte en schafttijd in huis hield. In tegenstelling tot de andere broers. Was wel een uur fietsen heen en terug! En zijn broers maar woest wezen. En Ome Job maar sussen. Omdat ik de jongste en niet de sterkste was. mocht ik vaak achter het paard (mennen), eggen of met de kipkar de aardappelen naar de 'Koele' brengen. Ome Job had altijd zo'n dikke Haflinger of een bruine Belgische knol. Lief paard, sterk, maar traag. Net als alle Oosting's kon en mocht Ome Job graag praten (vooral over het geloof), uren heb ik daarnaar geluisterd en ik heb hem ook veel gevraagd over mijn vader hoe dat allemaal gegaan was omdat mijn vader al met 10 jaar wees was (waar hij allemaal gezworven had).

In de schaft en onder het werk werd ook veel gepraat en gediscussieerd, het had vaak te maken met geloof, de oorsprong van de dingen, maar ook waar de Oosting's vandaan kwamen. Ik kan mij nog goed herinneren dat Ome Job eens een vrouwelijke dagloner in de turf had, en die was het weer eens niet eens met het tarief, zij werd daardoor zo kwaad dat ze Ome Job uitschold als 'die kerel met die kromme neuze'! Ze is hem altijd zo blijven noemen. Over zo'n aanduiding werd in eigen kring dan ook weer heel open over gepraat dat de Oosting's ook alle uiterlijke kenmerken hadden van de mensen uit het Oosten. Het zwart uitkijken! Dikke bos zwart haar en de scheve neus werden dan steevast genoemd. Volgens Gerrit en later Lieuwe was zelfs Leve een verbastering van Levi (uit de bijbel).

Hoewel ze ouder waren, trok ik dus in die dagen veel met de jongens van Ome Job op. Gerrit, Anne en Jaap. Met Lieuwe heb ik later een goed contact gekregen en altijd zoveel mogelijk gehouden. Toen hij eenmaal weer getrouwd was werd dit allemaal afgebroken. Met Lieuwe kon je fijn met praten, hij mocht en kon ook goed preken. Aan het uiterlijk uitzien zit voor ons ook nog een saillant, maar vooral een smartelijk verhaal verbonden. Vader Tjalling en onze Jans (stiefzoon Johannes Tabak), waren in de oorlog 'opgepakt' en samen in Duitsland tewerkgesteld, Jans heeft in die tijd meerdere malen moeten aanzien hoe vader Tjalling door de 'Bewakers' werd geschopt of geslagen onder het mom 'du Jude'. Ze konden praten wat ze wilden "maar iemand die zo'n zwarte kop had en zo'n kromme neus kon nooit een Ariër zijn". Jans heeft het vaak verteld en heeft altijd last van die beelden gehouden! Is natuurlijk ook verschrikkelijk om machteloos toe te moeten zien dat ze je vader zo in elkaar slaan!

Wij en de jongens van Ome Job gingen er dus vroeger al vanuit dat onze roots in het Oosten lagen. Dat werd in mijn geval nog eens bevestigd door dat stukje in Tubantia van Dhr. Wegdam "Waar komt de Naam Oosting vandaan?". Wat mij betreft is dat nog steeds aannemelijk omdat in het stukje het jaartal 1630 of 50 wordt genoemd en jou eerste Oosting is van 1710? Vandaar uit zou het aannemelijk kunnen zijn. De eersten zouden neergestreken kunnen zijn wat men het 'gehucht' Oostinghe noemde. Misschien toch zinvol om dit uit te diepen. Ik wil bij gelegenheid toch nog die Wegdam of nazaten proberen op te sporen. Misschien heb je wat aan het verhaal (of een ander). In het andere geval moet je het maar wegdoen.

Verblijvend met een vriendelijke groet, Lubbert Oosting.

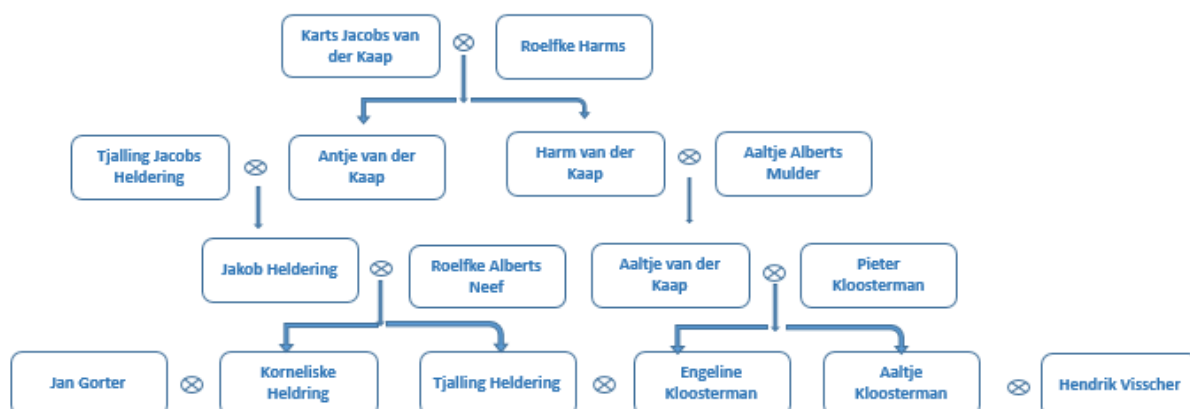
Heldering en Gorter

Jakob Heldering en Roelfke Neef

Antje en Tjalling krijgen zeven kinderen, van wie Jakob Tjallings het derde is. Hij werd geboren op 7 januari 1844 in Niebert. Hij behoorde tot de christelijke gereformeerde kerk en was veenbaas en vervener. Hij trouwde op 13 mei 1869 in Ooststellingwerf met Roelfke Alberts Neef uit Zevenhuizen, geboren op 5 februari 1839. Op 30 april 1882 vertrekt het gezin (twee kinderen) vanuit Ooststellingwerf naar Oranjedorp. Voor notaris Mr. Jelle Zijlstra uit Langweer werd Jakob daar veenbaas en later zelfstandig vervener. Hij stierf op 7 maart 1929 in Klazienaveen.

Tjalling Heldering en Engeline Kloosterman

Tjalling, zoon van Jakob en Roelfke, werd geboren op 20 november 1873 in Ooststellingwerf. Hij trouwde op 26 april 1900 in Emmen met zijn achternicht Engeline Kloosterman, dochter van Aaltje van der Kaap (dochter van Harm van der Kaap en kleindochter van Karst Jacobs) en Pieter Kloosterman (vervener, winkelier, verlaatsmeester).

Aaltje van der Kaap en Pieter Kloosterman.

Korneliske Helderling

Jakob en Roelfke krijgen in Ooststellingwerf op 7 oktober 1870 een dochter die zij Korneliske noemen. Zij sterft al na elf maanden, op 14 september 1871. Na een zoon (Tjalling) krijgen zij op 14 juli 1877 opnieuw een dochter die ze Korneliske noemen. Zij trouwt op 17 juli 1901 in Emmen met Jan Gorter, geboren op 6 september 1876 in Fochteloo (Ooststellingwerf), overleden op 29 september 1935, zoon van Klaas Hanzes Gorter en Anna Maria Bitters. Korneliske overleefde haar man 37 jaar; zij stierf op 23 september 1972. Op het graf van Korneliske en Jan staat: 'Welgelukzalig is hij die den God Jakobs tot zijne hulp heeft, wiens verwachting op den Heere zijnen God is.'

De naam Gorter

De achternaam Gorter is ontleend aan het beroep dat veel Gorters uitoefenden. Gort is graan (met name gerst) dat na, gepeld te zijn, in de grut- of gortmolen (ook wel pelmolen) verbrijzeld wordt. De verbrijzelde gort wordt dan fijne grot of vaker nog grutten genoemd. Een voorvader van Jan Gorter (Ubel Harrits Gortemaker) was al in de zeventiende eeuw gortemaker. Omdat achternamen toen nog niet verplicht waren, kennen wij zijn nazaten in eerste instantie alleen met hun patroniem. Pas zijn achterkleinzoon, Klaas Alberts Gorter, droeg als eerste officieel de naam.

In de middeleeuwen was het werkerrein van koren- en grut/gortmolenaars streng gescheiden. Zo zegt het Groot Placcaatboek V, 1324 b: "*De Grutters sullen sich moeten expurgeeren met solemneelen eede, dat haars weetens geduyrende het gepasseerde jaar niets anders, als alleen Grutte-meel, gemaalen is op haar Grutmoole*".... En verder "*Ook en sullen de Koornmoolenaars, te weeten die Rogge en Tarwe maalen, geen Grutten, Meel, of andere Gorten van Meelen, hoedanich ook genaamt werden, moogen verkoopen*". Of dit ook in de zeventiende eeuw nog het geval was, is niet bekend.

Eendrachtsweg 7

Klaas Hanzes Gorter, de vader van Jan Gorter, was net als zijn neef Klaas Oebeles Gorter,

stoomgrutter. Deze Klaas Oebeles had aan de Eendrachtsweg 7 in Garyp vanaf 1881 een stoomgrutterij. Het perceel aan de Eendrachtsweg 7, waar nu een directeurswoning staat, was vroeger bosgrond. De koopman W. H. Wiebenga kocht, samen met R.P. Paulusma dit perceel in 1870 van de landbouwer Jacob Wijmenga. Zij vonden dat zij de bosgrond beter een andere bestemming konden geven en zij rooiden de bomen. Het grootste deel van het perceel kreeg de bestemming van huis (1870) en tuin. Hierop bouwde men in 1870 een huis. Op een veel kleiner gedeelte (2.38 are) verrees in dat jaar een cichoreifabriek, waar uit de cichoreiplant een surrogaat voor koffie werd gemaakt. Toen de bouw goed en wel voltooid was, verkochten Wiebenga en Paulusma de twee gebouwen. Gedurende vier jaar was de landbouwer Harmen Binnes Hoogstins eigenaar van het complex. In 1881 verkocht deze het huis met de tuin en de cichoreifabriek aan Klaas Oebeles Gorter. In mei 1881 richtte hij een verzoek aan het gemeentebestuur om in zijn cichoreifabriek een grutterij te mogen stichten. Het zou een grutterij (molen) voor meel en gort zijn, aangedreven door een paard. Uit de beschrijving van de woning en de fabriek blijkt dat de woning en de fabriek geheel van steen gebouwd waren en met pannen gedekt. De verschillende gedeelten waren door stenen muren van elkaar gescheiden en de fabriek was tegen de woning gebouwd. De bevoering van de woonkamer, keuken en gang was van hout, de overige vloeren waren van steen. Het gebruik van paarden in zijn grutterij beviel niet en daarom vroeg Gorter het jaar daarna, in 1882, aan het gemeentebestuur vergunning om in plaats van paarden stoom te mogen gebruiken. Hij wilde graag een stoommachine plaatsen van 7 paardenkrachten. Dit werd toegestaan door het college van burgemeester en wethouders. In 1896 liet Gorter nog een schuur naast zijn grutterij bouwen. Het jaar daarop, in 1897, voegde hij het perceel groot 2.38 are met daarop de stoomgrutterijfabriek en de schuur bij het grotere perceel met daarop het huis met de tuin. Rond 1900 liet Gorter een huis bouwen op een klein gedeelte van zijn fabriek perceel. Dit afgescheiden perceeltje van 2.20 are met daarop het huis, het latere Eendrachtsweg 3, werd verkocht aan de winkelier J. Hoekstra. In 1914 verkocht Gorter het perceel met daarop de stoomgrutterijfabriek en de woning Eendrachtsweg 7 aan de Coöperatieve stoomzuivelfabriek De Eendracht, gevestigd te Garijp, waarop de grutterij werd gesloopt.¹

Jan Gorter

Jan Gorter² werd op 6 september 1876 in Fochteloo (Oostellingwerf) geboren als zoon van een 'stoomgrutter'. Hij trouwde op 17 juli 1901 in Emmen met Corneliske Heldring, geboren op 14 juli 1877 in Ooststellingwerf. In 1900 had Jan een stuk grond gekocht van de N.V. Drentsche Kanaal Maatschappij, waarop hij een woning bouwde met daarachter een stoomkoren- en lijnkoekenmalerij (wat hem de bijnaam Jan Lienmeel opleverde). Lijnkoek (of lijnzaadkoek of oliekoek) is het overblijfsel van lijnzaad nadat de lijnzaadolie er in een oliemolen uitgeperst is.

---

¹ <http://docplayer.nl/14651875-Beschrijving-van-tien-karakteristieke-panden-binnen-de-bebouwde-kom-van-garyp.html>

² Het grootste deel van deze informatie is afkomstig uit een artikel van Wim Visscher over Jan Gorter in Kroniek. Tijdschrift van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe, maart 2009, jaargang 18, nummer 1. <https://hvzod.org/wp-content/uploads/2018/05/2009-1.pdf>

Lijnkoeken.

Omdat zijn fabriek over een stoommachine beschikte en in die tijd het fenomeen elektriciteit in opkomst was, zag hij mogelijkheden om zelf door middel van stoomkracht elektriciteit op te wekken.

Drenthe was toen nog in het tijdperk van het gaslicht. De provincie had voor het oprichten van elektrische centrales nog niets geregeld. Dit maakte het voor Gorter mogelijk om begin 1911 een particuliere, op turfgestookte, elektriciteitscentrale op te richten naast zijn meelfabriek. Het net reikte aanvankelijk niet verder dan ruim één kilometer, waarmee stroom werd geleverd aan een rij huizen aan de Verlengde Hoogeveense Vaart. In de loop van de jaren zou het heel Nieuw-Amsterdam-Veenoord en omgeving gaan omvatten. Kort voor de stichting van zijn centrale had Gorter nog in de zogenoemde Lichtcommissie gezeten. Die zou voorzien in een elektriciteitsplan voor Z.O.-Drenthe, waaronder het laten rijden van een elektrische tram. Het bleek niet levensvatbaar, omdat Z.O.-Drenthe hiervoor te dun bevolkt bleek.

In 1912 werd Jan voorzitter van de afdeling Drenthe van de Algemene Nederlandsche Molenaarsbond. Een jaar later trad hij toe als firmant in de firma Visscher, Gorter en Helderling fabrikanten van turfstrooisel.

Turfstrooisel

Turfstrooisel bezit een hoog absorptievermogen en een desinfecterende werking. Daardoor is het onder andere zeer geschikt als strooisel in paardenstallen.

Turfstrooisel kwam aan het eind van de 19e eeuw in de belangstelling. Daar zijn twee redenen voor. In de eerste plaats ontwikkelde een Oldenburgse uitvinder een methode om turfstrooisel machinaal te verwerken tot balen. Daardoor werd het mogelijk het turfstrooisel op handzame wijze per schip en trein te vervoeren. In de tweede plaats nam in de grote steden het vervoer per paardentram snel toe. In plaatsen als Londen en Parijs bezaten vervoersmaatschappijen duizenden paarden. Zij vormden een aantrekkelijke afzetmarkt.

De productie van turfstrooisel was betrekkelijk eenvoudig. Het product werd vervaardigd uit de bovenste lagen veen, het zogenaamde bolster-, wit- of grauwveen. De hieruit gegraven turf was veel minder geschikt als brandstof dan de daaronder gelegen zwarte turf: de calorische waarde was geringer en de stoffige samenstellingen veroorzaakte te veel roet. In de directe omgeving van de veenderijen werd de bolster turf soms gebruikt, maar meestal legden verveners deze als afval terzijde. Na 1881 veranderde dat dus. De bolster turf werd, net als andere turven, met de hand gestoken. De turven waren echter groter van omvang. Het drogen op de velden was absoluut noodzakelijk. De turfstrooisel had pas een acceptabele kwaliteit als het hooguit 40% vocht bevatte.

Na het luchtdrogen werden de bolster turven naar de fabriek vervoerd, aanvankelijk per schip maar bij latere verveningen werd veelvuldig gebruik gemaakt van smalspoor. In de fabriek volgde eerst een proces van vermalen en zeven van de bolster turf. Op deze wijze ontstonden twee kwaliteiten: fijn en grof turfstrooisel. Het eerste, voor 1881 meestal aangeduid als turfmolm, was geschikt in de land- en tuinbouw voor de verbetering van de samenstelling van de aarde en het vorstvrij houden van de grond. Het tweede werd vooral in de stallen als alternatief voor stro gebruikt.³

Hendrik Visscher

De firmant Hendrik Visscher, geboren op 10 augustus 1872 in Vroomshoop/Den Ham

³ <https://www.geheugenvandrenthe.nl/turfstrooisel>

en overleden op 29 mei 1945 in Aalten, trouwde, op 17 mei 1899 in Emmen met Aaltje Kloosterman, dochter van Pieter Kloosterman en Aaltje van der Kaap. Deze Aaltje was de zus van Engelina en dus de schoonzuster van Korneliske, de vrouw van Jan Gorter. It's all in the family (zie schema hierboven). Voor de kinderen van Hendrik en Aaltje zie de parenteel van Harm van der Kaap.

Hendrik was werkzaam bij een margarinefabrikant, werkte als agent van een Amerikaanse Oliemaatschappij en leverde huis aan huis petroleum via een tankwagen met twee paarden ervoor en als voerman Willem Pater uit Erica.

Hendrik was bedrijfsleider bij de turfstrooiselfabriek van Verhoeven en werd na 1911 firmant in de drijvende turfstrooiselfabriek Visscher, Gorter & Helderling te Nieuw-Amsterdam (Helderling is vermoedelijk Tjalling Helderling, getrouwd met Engeline Kloosterman). In 1913 wordt de drijvende turfstrooisel fabriek "de Samenwerking" ingebracht, die vroeger van Theodorus Verhoeven was geweest. Hendrik was ook eigenaar van de N.V. Visschers Consumptiefabrieken (margarine en beschuit). In 1920 kocht hij het hotelpand (logement) van Jan Oldenkamp aan de Vaart Noordzijde in Nieuw-Amsterdam (bij het eindpunt van de tram uit Hoogeveen) voor de in 1919 opgerichte Drents Groningse Bank waar hij commissaris was, een bank die in 1927 verdween wegens geschillen tussen de hoofddirecteur en de commissarissen. In het pand van de bank vestigde zich in 1928 de NV Eerste Drentsche Kledingindustrie. In 1925 verhuisde Hendrik naar Coevorden en later naar Aalten.

Pijpje Drop en De Automaat

'Pijpje Drop' van P. Koenen is één van de eerste reclame-stripfiguren. De avonturen van dit negertje stonden in de jaren dertig in De Automaat, het blad van de olieman, die in die tijd de brandstof nog huis aan huis verspreidde. Het werd uitgebracht als het wekelijkse reclameblad van de "N.V. Maatschappij tot detailverkoop van petroleum".

Het blad zou al lang vergeten zijn, ware het niet, dat het de strip 'Pijpe Drop' (1930) bevatte, met aan het slot de ijzersterke slogan: 'Hoe 't verder Pijpe Drop vergaat, staat in de volgende Automaat'.

Een dergelijke strip zou in onze multiculturele maatschappij tegenwoordig ondenkbaar zijn, maar gold in de tijd waarin het verscheen als onschuldig vermaak en was zeer populair.⁴

Enkele jaren later, in 1916, werd Jan Gorter benoemd als lid van het Rijkskantoor voor turfstrooisel. Tegen het einde van de Eerste Wereldoorlog werd de meelfabriek als gevolg van distributiebeperkingen stilgelegd. Een jaar later volgde ook het einde van de turfstrooiselfabriek. In de plaats van de beide industrieën breidde hij de elektriciteitsfabriek sterk uit. Daarbij stichtte hij, in 1920, tevens een nieuwe fabriek. Dit was de ijsfabriek 'Nova Zembla', die staven ijs leverde voor de koelcellen van slaggers etc.

Hij exploiteerde ook een laagveenpolder bij Wolvega en in 1926 deed hij vergeefse pogingen om een conservenfabriek van de grond te tillen. Wel had hij kort daarvoor met succes een octrooi aangevraagd voor het conserveren in vaten. In dat jaar nam Gorter ook zitting in de toen door de ministers van Binnenlandse Zaken en Landbouw ingestelde adviescommissie. Deze zou advies gaan uitbrengen over de al dan niet wenselijkheid van een grote (naar Duits voorbeeld) turfgestookte elektrische centrale in Zuidoost-Drenthe. Naast al deze activiteiten hield Gorter zich ook bezig met de ontginning van woeste gronden. Hij had daartoe in Friesland bij Wolvega een groot, woest vergraven

⁴ <https://www.lambiek.net/aanvang/1930reclame.htm>

laagveengebied gekocht. Met behulp van de Heidemij cultiveerde hij deze tot een laagveenpolder, die vandaag de dag nog steeds naar hem de Gorters polder heet.

In de politiek

'In 1914 werd hij gekozen in de gemeenteraad voor de ARP (één van de partijen, die in 1980 zou opgaan in het CDA). In 1918 richtte hij met huisarts Lodewijks een comité op ter bevordering van een stoomtramverbinding van Nieuw-Amsterdam naar Schoonebeek.

In 1919 werd hij wethouder voor volkshuisvesting. Een jaar later verwisselde hij deze portefeuille voor die van financiën. In woord en geschrift fulmineerde hij in die tijd tegen de onredelijke en onrechtvaardige Financiële Verhoudingenwet tussen Rijk en gemeenten. Volgens hem was in een arme gemeente als Emmen de belasting hoger dan die te Wassenaar. Het was in deze jaren dat de crisis in de gemeente Emmen volop om zich heen greep met een torenhoge werkeloosheid in de venen als gevolg. Als wethouder van financiën werd hij rechtstreeks met de gevolgen hiervan geconfronteerd. Gorter schreef twee boekjes, waarin hij dit onrechtvaardige belastingstelsel aan de kaak stelde: 'Het brandend vraagstuk' (1921) en de 'Twistzaak der weduwe' (1929). In 1926-1927 fungeerde wethouder Gorter na het vertrek van burgemeester Gouke Kootstra als loco-burgemeester.

Gouke Kootstra

In Emmen werd Kootstra burgemeester in een roerige periode; de gemeente was bijna failliet⁵ en er heerste grote armoede onder de bevolking. Hij was dan ook betrokken bij de emigratie van honderden gezinnen, bestaande uit minimaal vijf personen, naar Twente (met name naar de Drentse buurt in de Enschedese wijk Pathmos).

In 1927 trad zijn partijgenoot, de ambitieuze, maar later in ongenade gevallen⁶, burgemeester Jan Liebe Bouma aan. Omdat Gorter over zijn (gemeentelijke) financiële zorgen bij zijn partijgenoten in Den Haag weinig gehoor vond (Z.O. Drenthe was politiek – wat de stemmen betreft - voor de ARP weinig interessant) stelde hij drastische maatregelen voor. Dit resulteerde in 1927 er onder meer in dat hij namens B&W het lidmaatschap van de Vereniging van Nederlandse gemeente opzegde. Dit leverde voor de noodlijdende gemeente een bezuiniging op van 50 gulden, een bedrag dat volgens Gorter beter kon worden besteed. In 1932 werd Gorter benoemd tot lid van het College van Gedeputeerde Staten. Daarvoor had hij al 13 jaar lang het lidmaatschap van de Staten gecombineerd met het wethouderschap. Naast al deze activiteiten wist hij ook tijd vrij te maken voor allerlei andere organisaties. Zo was hij bestuurslid van de Vereniging voor Christelijk Lager Onderwijs, de Vereniging Ambachtsschool en de Christelijke ULO in Emmen. Maar ook bestuurslid van de Vrijwillige Landstorm, voorzitter van de centrale commissie voor steunverlening aan werklozen, Commissaris van het Landschap Drenthe, voorzitter van Stichting 'Beileroord' en president-commissaris van de N.V. Coöperatieve Middenstands Kredietbank van zijn woonplaats. Hij is al die tijd in Nieuw-Amsterdam blijven wonen.

---

⁵ <https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?coll=ddd&identificer=ddd:011082537:mpeg21:a0110>

⁶ Hij sloot zich in 1941 aan bij de NSB en vertrok in 1943 als burgemeester in Emmen om commissaris van Drenthe te worden. Zie ook: <https://hvzod.org/wp-content/uploads/2019/02/2007-3.pdf>

Dat het hem voor de wind ging bleek in 1931 toen hij eigenaar werd van de monumentale villa "Echtenstein". Deze villa werd in 1877 gebouwd door Jonkheer mr. Anne Willem van Holthe tot Echten (zoon van Rudolph Otto van Holthe en Anna Geertruida van Echten) voor zijn zoon Jonkheer Mr. Johan Hora van Holthe tot Echten, vervener te Nieuw-Amsterdam.

Anne Willem en Johan Hora van Holthe tot Echten

Jonkheer mr. Anne Willem van Holthe tot Echten was directeur van de Drentsche Kanaal Mij, advocaat en notaris. Hij was als grondlegger en directeur van de Drentsche Kanaal Maatschappij betrokken bij de kanaalwerken in Z.O. Drenthe, zoals bij Veenoord. Hij noemde de nieuwe veenkolonie aan de zuidzijde van de Hoogeveensche Vaart, Bumaveen, naar zijn vrouw Louisa Hora Buma, het latere Nieuw Amsterdam. Hij was oprichter en grootaandeelhouder van de N.V. Nieuw Echtens Veen Compagnie en lid van Provinciale Staten tot 1850. Hij was ook deken van de Orde van Advocaten Drenthe.

Zijn zoon Johan Hora werd in 1880 medevenoot van de N.V. Nieuw Echtens Veen Compagnie, waarin alle familiebezit werd ondergebracht, inclusief de Villa Echtenstein en 956 ha veengronden. Deze N.V. zou de Verlengde Hoogeveense Vaart doortrekken naar Duitsland. Hij was de werken-directeur tegen een salaris van 200 gulden per jaar. Bij de oplevering in 1894 bleek dat de aanleg het gehele familiekapitaal had gekost, waardoor alles te gelde moest worden gemaakt. De villa Echtenstein werd verkocht aan de huisarts Jacobus Jan Willem Fledderus voor 9000 gulden. Hij was firmant tot 1883 in de verveningsfirma van der Tuuk en Uniken en kerkvoogd van de Nederlands Hervormde Gemeente van Nieuw-Amsterdam.

Villa Echtenstein in 1877

Villa Echtenstein rond 1900

Jan Gorter stierf op 29 september 1935 in Assen.

Het Koopmanshuis in Nieuw-Amsterdam

Koopmanshuis in Nieuw-Amsterdam.

Een gerestaureerd monument, annex nieuwbouw (in gebruik bij woningcoöperatie Lefier) aan de Vaart ZZ 72 in Nieuw-Amsterdam kreeg, op voordracht van Vereniging Dorpsarchief de naam Koopmanshuis. Deze naam verwijst naar het pand dat in het verleden óók koopmanshuis werd genoemd. De koopman in kwestie is Jan Gorter (1875-1935), een man die zich jarenlang actief heeft ingezet voor Nieuw-Amsterdam.

Anna Maria Gorter en Edze van der Laan

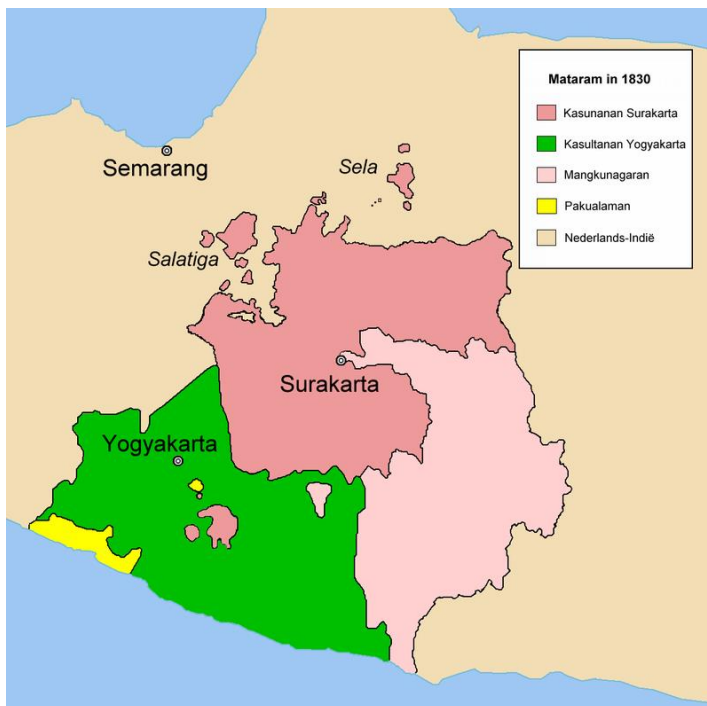
Anna Maria Gorter werd geboren op 18 januari 1903 in Emmen als dochter van Jan Gorter (Jan Lienmeel) en Korneliske Heldring. Zij trouwde op 19 januari 1927 in Emmen met Edze Jan van der

Laan. Edze werd geboren op 3 februari 1904 in Uithuizen als zoon van Pieter van der Laan en Jantje Niejenhuis. Vlak voor hun huwelijk, op 2 december 1926, werd Edze ter beschikking gesteld van de Gouverneur Generaal van Nederlands-Indië (jonkheer Andries Cornelis Dirk de Graeff) om te worden benoemd tot administratief ambtenaar bij het Binnenlands Bestuur in de residentie Djokjakarta op Midden-Java. Hij kwam op 1 februari 1927, vergezeld van zijn echtgenote, in Nederlnds-Indië aan, war hij als administratie ambtenaar werd benoemd tegen een wedde van 400 gulden per maand.

In 1928 werd hij benoemd tot aspirant-controleur van het Binnenlands Bestuur en in datzelfde jaar tot plaatsvervangend landrechter bij het landgerecht en met ingang van 1 juli tot ambtenaar bij de algemene kantoordienst van het Binnenlands Bestuur in het gouvernement.

In 1931 volgde een benoeming tot controleur bij de algemene bestuursdienst als ambtenaar buiten werkelijke dienst. In maart 1933 krijgt hij acht maanden verlof, door te brengen in Europa.

Op 7 juni 1934 wordt hij benoemd tot controleur in het gouvernement Soerakarta dat boven Djokakarta lag.

Op 28 mei 1937 wordt hij geplaatst in de residentie Zuider- en Oosterafdeling van Borneo.

Op 13 mei 1938 wordt hij toegevoegd aan de residentie van Priangan (West Java), waarna hij op 18 mei wordt geplaatst in de provincie West-Java.

Met ingang van 9 februari 1948 krijgt hij gedurende acht maanden buitenlandsverlof vanwege ziekte. Voor verder herstel van zijn gezondheid wordt zijn verlof met zes maanden verlengd.

Op 28 maart 1949 verliet hij Nederland na een periode van verlof. Op 1 april kwam hij in Indonesië.

Op 6 april wordt hij, met terugwerkende kracht tot 1 april van dat jaar, benoemd tot assisent-resident V-klasse bij het Binnenlands Bestuur met de bepaling dat hij wordt geplaatst in het gebied

Oost-Indonesië ten einde door de Commissaris van de Kroon aldaar ter beschikking te worden gesteld van die Staat.

Zijn wedde bedraagt dan ondertussen 1225 gulden. Om reden van dienstbelang wordt hij in mei 1950 als overcomplete beschouwd. Met als gevolg dat hij met ingang van september 1950 wegens overtolligheid, eervol uit zijn betrekking ontslagen met toekenning van wachtgeld. Op kosten van de landsrekening mag hij in september 1950 terugkeren naar Nederland. Hij ontvangt van 1 oktober 1950 tot en met september 1952 een wachtgeld van 590 gulden en van 1 oktober 1952 tot en met februari 1954 van 490 gulden per maand.⁷

Klaas Gorter en het verzet in Nieuw-Amsterdam

Klaas, zoon van Korneliske en Jan, werd geboren op 5 november 1905 in Emmen. Hij trouwde met Titia Egberdina Jacoba Schonewille, geboren op 2 april 1907 in Emmen, dochter van hoofdonderwijzer Jan Schonewille en Aaltje Lina ten Kate. Klaas nam de elektrische centrale, de ijsfabriek en de veenpolder bij Wolvega over van zijn vader. In 1937 werden de ijsfabriek en de veenpolder afgestoten. Hij stierf op 3 mei 1945, dus twee dagen voor de bevrijding van Nederland, in de Lübeckerbocht in Duitsland. Van zijn dood wordt officieel pas op 5 augustus 1950 aangifte gedaan.

Het verzet in Nieuw-Amsterdam

In de loop van 1941 komt er in Nieuw-Amsterdam een vluchtroute voor krijgsgevangenen op gang. Uit Duitsland ontsnapte krijgsgevangenen van allerlei nationaliteit worden in Nieuw-Amsterdam opgevangen, verzorgd en verder getransporteerd naar veiligere oorden. Vooral Wilko Emmens, Andries Kalter en Jacobus Gezienus (Jaap) Rotman zijn actief, maar ook anderen zoals Klaas Gorter en Jaap Akkerman werkten mee. Met name Rotman en Kalter begeleiden een groot aantal krijgsgevangenen naar Goirle, waar voor verder transport door België en Frankrijk werd gezorgd. Dit ging zo door tot juli '42, toen de SD (Sicherheits Dienst) er door verraad lucht van kreeg en de beruchte rechercheur De Kruijf uit Assen Rotman en Akkerman in juli 1942 arresteren. Via Assen en Vught worden zij naar een concentratiekamp afgevoerd.

---

⁷ <https://www.openarch.nl/show.php?archive=ghn&identificer=246eb866-b107-4cc9-8e10-834bf4f10201&lang=nl&six=6>

Akkerman was de eerste Nieuw-Amsterdammer die zijn menslievendheid en vaderlandsliefde met de dood moest bekopen. Hij overleed op 27 februari '43 in Vaihingen, een dwangarbeiderskamp iets ten noordwesten van Stuttgart. Kampgenoten die het er levend vanaf brachten vertelden later over zijn grenzeloos optimisme en hulpvaardigheid voor zijn medegevangenen. Zij zullen 'Japie', die kleine man met zijn hese stem en het vriendelijke gemoed nooit vergeten.⁸

Jaap Rotman belandt in Konzentrationslager Natzweiler in de Elzas, als NN-Haefling met nummer 04439. Hij valt onder het zogenaamde Nacht- und Nebelerlaß. Nacht und Nebel was een speciale strafklasse die de 'Chef des Oberkommando der Wehrmacht' veldmaarschalk Wilhelm Keitel in opdracht van Adolf Hitler tijdens de Tweede Wereldoorlog liet instellen om verzetsmensen spoorloos te laten verdwijnen. Met het oprukken van de geallieerden in september 1944 besluiten de Duitsers Natzweiler te ontruimen. Ook Jaap Rotman gaat op transport, naar Dachau (101235) om vervolgens op 14 september 1944 doorgevoerd te worden naar Mauthausen. Hier wordt hij tewerkgesteld in het KDO Ebensee (Opper-Oostenrijk) en sterft hij op 12 februari 1945 door uitputting.⁹

Andries Kalter onttrekt zich aan arrestatie door naar Overijssel te vluchten. Emmens en Gorter, die ook werden verhoord, weten zich eruit te praten.

Hulp aan joden

De Joodse gemeenschap in Nieuw-Amsterdam en Veenoord bestaat aan het begin van W.O. II nog uit ongeveer 12 gezinnen. Na de oorlog is zij bijna geheel weggevaagd. 41 Joodse Nieuw-Amsterdamers en Veenoorders zijn in de oorlog, voornamelijk in concentratie kampen, door de nazi's vermoord. Dit betekent niet dat Nieuw-Amsterdamers geen hulp aan joden hebben gegeven. Vooral Emmens en de jonge hulpprediker Dirk van Ekelenburg doen veel voor hen en bieden ook zelf jarenlang onderdak aan joden en andere onderduikers. Emmens werd tot PC (Plaatselijk Commandant) van de Ordedienst benoemd en werd steeds meer de centrale figuur van het verzet in Nieuw-Amsterdam, bijgestaan door mannen als Van Ekelenburg, Bosman en Gorter. In de kelder van de elektrische centrale die Klaas Gorter exploiteerde lag een grote voorraad handgranaten, stenguns en pistolen van de ondergrondse waartoe Klaas behoorde. In juli '44 wordt Klaas Gorter, door verraad, door de landwacht gearresteerd. Via Assen en Amersfoort komt hij in het KZ Neuengamme, bij Hamburg, terecht.¹⁰

Op 10 januari 1945, 's avonds om halfnegen werd commandant Emmens door de landwacht gearresteerd. Hij werd meegenomen naar Emmen waar hij werd verhoord en mishandeld, waarna hij naar het Huis van Bewaring in Assen werd gebracht. In de nacht van 7 op 8 maart werd hij, met vele anderen onder wie ook Hendrik Hadders, naar de 'Woeste Hoeve' gebracht en in de vroege morgen van 8 maart gefusilleerd.

De was ook op zoek naar Bosman, maar toen men een eerste keer bij Bosman verscheen was hijzelf niet thuis. Wel werd een andere onderduiker, Cor van Wieren (zoon van de drukker van Luctor et Emergo), gevangen genomen en naar een concentratiekamp gevoerd. Na de bevrijding bleek hij nog

---

⁸ De Zwerver, weekblad van de GOIWN (Gemeenschap Oud-Illegale Werkers Nederland) en LO-LKP-Stichting, 21 januari 1949. http://lo-lkp.nl/images/pdf/DeZwerver/1949/DE_ZWERVER_1949_1_jan.pdf

⁹ <https://www.verzetsmuseum.org/dachau/jacobus-gezienus-rotman>

¹⁰ <http://archive.fo/N4tsn>

in leven te zijn en vol spanning wachtte de familie op zijn thuiskomst. Tenslotte kwam de droeve tijding dat hij plotseling (!) aan de gevolgen van een ernstige ziekte was overleden. Bosman nam zijn intrek bij een vriend, maar enige dagen later werd ook hij gearresteerd. Hij werd naar Neuengamme gebracht, overleefde de gruwelijke ontberingen maar was na de bevrijding zodanig verzwakt dat hij op de terugweg te Brussel overleed.

Korte tijd na Bosman viel ook Cornelis Oorlog, de sectiecommandant van de BS, in handen van de Sicherheits Dienst (SD). Oorlog, de stoere en betrouwbare politieman werd ook naar Neuengamme gebracht. Hij kwam levend uit het kamp terug, maar was zodanig mishandeld en uitgehongerd dat hij na enige weken in een noodhospitaal in Groningen overleed.

Dirk van Ekelenburg was ondergedoken in het bejaardenhuis 'Ellertsveld' in Schoonoord. Ook hier r kwam in 1945 de landwacht. Men was op zoek naar de broer van de directrice en doorzocht het tehuis van beneden tot aan de zolder. Toen men op de zolder niet vond, begon een van de landwachters te schieten en schoot door een afscheiding heen in de knie van Henk Boogaard, de marechaussee, die daar samen met Van Ekelenburg verborgen zat. Beiden werden vastgenomen en afgevoerd naar het landwachtershuis in Emmen. Daar werden ze aan een stevig verhoor onderworpen. Door de methode van verhoor wist Boogaard allang dat ze meer wisten dan hun lief was. Boogaard vroeg of hij even naar het toilet mocht en wist door het WC-raampje te ontsnappen ondanks een kniewond. Via de strafgevangenis in Assen, waar hij in dezelfde cel terecht kwam als Anne de Vries (schrijver van o.a. Bartje) werd Van Ekelenburg op 17 maart 1945 naar Neuengamme, in de buurt van de Duitse stad Hamburg, afgevoerd.

Evacuatietransporten

Toen de Duitsers het hopeloze van de oorlogssituatie inzagen begonnen zij op 19 april 1945 met massale evacuatietransporten van meer dan 9000 gevangenen uit Neuengamme en een dag later werden in de Lübeckerbocht de eerste gevangenen ingescheept op de schepen "Cap Arcona", "Thielbek" en "Athen". Aan boord van die schepen, die voor Neustadt (Holstein) in de Lübeckse baai voor anker lagen, vielen vele gevangenen ten prooi aan de honger, ziekten of werden gedood door de S.S. of medegevangenen. Van Ekelenburg kwam op de "Athen" terecht met de bedoeling overgezet te worden op de 'Cap Arcona'.

Overlevenden twijfelen er niet aan dat het de bedoeling van de SS was om de schepen met gevangenen tot zinken te brengen. De laatste getuigen van de gruwelijkheden in de kampen moesten, volgens hen, worden geëlimineerd. Erg waarschijnlijk lijkt dit niet. In de vijf dagen dat de SS de tijd heeft gehad om de schepen te vernietigen heeft ze niets daartoe ondernomen. En ook het aangevoerde motief houdt geen steek. De SS liet immers zieken achter in de kampen en de kampgruwel was ook genoegzaam bekend geraakt na de bevrijding van Stutthof, Auschwitz, Buchenwald en Bergen-Belsen. Bovendien waren vóór de evacuatie van Neuengamme al vele getuigen uit dat kamp vrijgelaten. Dat was te danken aan een Zweeds regeringsinitiatief om alle Scandinaviërs te bevrijden. Eind november '44 had dat al geleid tot de vrijlating van een honderdtal Denen en Noren en de belofte van Himmler dat de andere Scandinaviërs zouden worden samengebracht in een verzamelkamp. Eind maart '45 waren een vijfduizendtal Scandinaviërs in Neuengamme verzameld, midden april - ná het zogenaamde Himmlerbevel dus - werden ze naar Denemarken en Zweden overgebracht.

Op 29 april doen de kapiteins van de gevangenschepen in de Lübeckerbocht hun beklag over de onhoudbaar geworden overbevolking. De SS sust hen met de mededeling dat Himmler en Bernadotte overeengekomen zijn dat schepen van het Zweedse Rode Kruis de gevangenen zouden overnemen. Dat hoeft niet per se waar te zijn, maar dezelfde dag gaat de SS toch ook in op het aanbod van Arnoldsson om 250 gevangenen naar Zweden over te brengen aan boord van twee Zweedse schepen die pakketten voor krijgsgevangenen hadden gelost. Een kapitein van een Duits schip vroeg Arnoldsson zelfs alle gevangenen naar Zweden over te brengen, maar de Zweed beschikte niet over de nodige middelen en gaf de kapitein de raad de komst van de Britten af te wachten. Een van de Zweedse schepen verliet de haven met een driehonderdtal gevangenen uit Ravensbrück, het andere schip wachtte, op verzoek van een Duits officier, tot 1 mei om nog enkele honderden zwaar zieke gevangenen in te schepen.

De SS wist duidelijk niet meer wat te doen met de gevangenen in de Lübeckerbocht. Ze werden van het ene naar het andere schip overgeheveld, enkelen werden terug aan wal gebracht en een van de schepen werd op de valreep nog naar de haven van Neustadt gecommandeerd, wat velen het leven redde. De chaos was compleet, de Britten waren nabij, de oorlog was verloren, Himmler werd op 28 april door Hitler afgezet en de Führer pleegde twee dagen later zelfmoord.

Op 2 mei bereikten Britse troepen Lübeck. De volgende dag bombardeerde en mitrailleurde de Britse luchtmacht twee schepen met gevangenen, de "Cap Arcona" en de "Thielbek", omdat ze dachten dat het troepentransportschepen van de Wehrmacht waren. Van Ekelenburg had geluk, de "Athen" werd niet geraakt. Met medegevangenen die nog in leven waren werd hij bevrijd door de Engelsen en overgebracht naar het Landeskrankenhaus in Neustadt, waar hij op 11 mei 1945, slechts 28 jaar oud, alsnog overleed aan de gevolgen van de ondergane verschrikkingen.

De dood van Klaas Gorter

Klaas Gorter bevond zich aan boord van De "Cap Arcona" of de "Thielbek" die onmiddellijk in brand stonden en kort daarna zonken. Talrijke schipbreukelingen werden door de laagvliegende vliegtuigen gedood. Meer dan 7000 gevangenen, onder wie voor zover bekend 386 Nederlanders, kwamen om het leven bij deze catastrofe, de zwaarste uit de scheepvaartgeschiedenis. Ook Klaas Gorter hoorde tot de slachtoffers.¹¹

---

¹¹ <http://www.vriendenkringneuengamme.nl/>

Kwartierstaat Klaas Gorter

Generatie 1 (proband)

1 Klaas Gorter, geboren op 5 november 1905 in Emmen. Klaas is overleden op 3 mei 1945 in Lübeckerbocht, 39 jaar oud. Klaas trouwde, 25 jaar oud, op 2 april 1931 in Emmen met Titia Egberdina Jacoba Schonewille, 24 jaar oud. Titia is geboren op 21 december 1906 in Emmen, dochter van Jan Schonewille en Aaltje Lina ten Kate.

Generatie 2 (ouders)

2 Jan (Jan Lienmeel) Gorter, geboren op 6 september 1876 in Fochteloo. Jan is overleden op 29 september 1935 in Assen, 59 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 17 juli 1901 in Emmen met de 24-jarige

3 Korneliske Helderling, geboren op 14 juli 1877 in Ooststellingwerf.

Generatie 3 (grootouders)

4 Klaas Hanzes Gorter, geboren op 26 februari 1844 in Fochteloo. Klaas is overleden op 29 september 1907 in Fochteloo, 63 jaar oud.

Hij trouwde, 30 jaar oud, op 11 juni 1874 in Appelscha met de 24-jarige

5 Anna Maria Bitters, geboren op 01 januari 1850 in Beekbergen. Anna is overleden op 26 februari 1905 in Fochteloo, 55 jaar oud.

6 Jacob Tjallings Helderling, geboren op 7-?-1844 in Niebert. Jacob is overleden op 7 maart 1929 in Klazienaveen, 84 of 85 jaar oud.

Hij trouwde met

7 Roelfke Alberts Neef, geboren op 2 februari 1839 in Leek. Roelfke is overleden op 28 april 1909 in Emmen, 70 jaar oud.

Generatie 4 (overgrootouders)

8 Hans Klazes Gorter, geboren op 25 juli 1817 in Wijnjeterp. Hans is overleden op 13 juni 1899 in Appelscha, 81 jaar oud.

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 10 mei 1843 in Appelscha met de 32-jarige

9 Antje Heerkes Kasje, geboren op 11 februari 1811 in Siegerswoude. Antje is overleden op 10 mei 1892 in Appelscha, 81 jaar oud. Zij is begraven in Fochteloo Oud.

10 Jan Gerrit Bitters.

Hij trouwde met

11 Elisabeth van Voorst.

12 Talling Jacobs Helderling, geboren op 10 maart 1806 in Drachten. Talling is overleden op 05 mei 1863 in Appelscha, 57 jaar oud.

Hij trouwde met

13 Antje Karstens van der Kaap, geboren op 23 april 1813 in Leek. Antje is overleden op 08-?-86 in Oranjedorp, 1726 of 1727 jaar oud.

14 Albert Neef.

Hij trouwde met

15 Korneliske Tobbe.

Generatie 5 (betovergrootouders)

16 Klaas Alberts Gorter, geboren op 13 mei 1764 in Doezum. Hij is gedoopt op 13 mei 1764 in Grootegast. Klaas is overleden op 19 februari 1845 in Donkerbroek, 80 jaar oud.

Hij begon een relatie, 50 jaar oud, op 29 mei 1814 in Marum met de 30-jarige

17 Gertje Gales Staal, geboren op 20 maart 1784 in Nuis (Marum). Zij is gedoopt op 20 maart 1784 in Niekerk. Gertje is overleden op 19 juli 1862 in Donkerbroek, 78 jaar oud.

19 Marijke Jacobs Kloosterman. Zij trouwde met Heerke Jans Kasje.

24 Jacob Tjeerts Helderling.

Hij trouwde met

25 Grietje Renzes Kooistra.

26 Karst Jacobs van der Kaap, geboren in 1770 in Tolbert. Karst is overleden op 9 juli 1843 in Zevenhuizen, 72 of 73 jaar oud.

Hij begon een relatie met

27 Roelfke Harms Brouwer, geboren op 8 oktober 1775 in Roden. Roelfke is overleden op 29 december 1844 in Zevenhuizen, 69 jaar oud.

Generatie 6 (oudouders)

32 Albert Claassen. Hij is gedoopt op 05 mei 1726 in Doezum. Albert is overleden op 18 mei 1782 in Doezum, 56 jaar oud. Hij is begraven op 21 mei 1782 in Doezum.

Hij trouwde met

33 Aaltje Hansen, geboren op 1 augustus 1733 in Doezum. Aaltje is overleden op 7 februari 1817 in Doezum, 83 jaar oud.

34 Gale Harms, geboren omstreeks 1748 in Niekerk. Hij is gedoopt op 17 januari 1748 in Niekerk. Gale is overleden op 22 februari 1800 in Oldekerk, ongeveer 52 jaar oud.

Hij trouwde, ongeveer 21 jaar oud, op 27 augustus 1769 in Niekerk met de 21-jarige

35 Eenje Jans. Zij is gedoopt op 3 augustus 1748 in Niekerk. Eenje is overleden op 22 oktober 1784 in Oldekerk, 36 jaar oud.

52 Jacob Jans, geboren in 1743 in Oldebert. Jacob is overleden vóór 22 maart 1781, ten hoogste 38 jaar oud.

Hij trouwde, 23 of 24 jaar oud, op 8 november 1767 in Midwolde met de 25-jarige Elske Carstens. Jacob en Elske gingen op 18 oktober 1767 in Midwolde in ondertrouw.

53 Elske Carstens. Zij is gedoopt op 25 februari 1742 in Tolbert. Elske is overleden op 01 januari 1816 in Tolbert, 73 jaar oud.

54 Harm Roelofs. Hij is gedoopt op 10 juli 1729 in Surhuisterveen. Harm is overleden op 07 september 1806 in Roden, 77 jaar oud.

Hij trouwde, 39 jaar oud, op 8 mei 1769 in Roden met de 38 of 39-jarige

55 Geertien Hanses Jans, geboren in 1730 in Peize. Geertien is overleden op 23 juli 1808 in Midwolda, 77 of 78 jaar oud.

Generatie 7 (oudgrootouders)

64 Claas Ubels, geboren op 06 juni 1694 in Grootegast. Claas is overleden omstreeks 1755 in Noordwijk, ongeveer 61 jaar oud.

Hij trouwde, 19 jaar oud, op 26 november 1713 in Grootegast met de ongeveer 21-jarige

65 Geesje Gerrijts, geboren omstreeks 1692 in Vlagtwedde. Geesje is overleden in 1769 in Noordwijk, ongeveer 77 jaar oud.

66 Hans Ubels. Hij is gedoopt op 10 april 1698 in Grootegast.

Hij trouwde, 33 jaar oud, op 3 februari 1732 in Doezum met

67 Jantje Rykels. Jantje is overleden vóór 1744.

68 Harm Jacobs. Hij is gedoopt op 19 oktober 1721 in Niekerk.

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 8 oktober 1747 in Niekerk met

69 Trijntje Gales.

70 Jan Cornelis. Hij is gedoopt op 21 maart 1710 in Niekerk.

Hij trouwde, 37 jaar oud, op 25 juni 1747 in Niekerk met

71 Aafke Gaukes.

106 Karst Karstens, geboren op 15 mei 1714 in Zevenhuizen. Karst is overleden op 30 december 1796, 82 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 26 april 1739 in Midwolde met de 25-jarige

107 Martje Gerrits. Zij is gedoopt op 02 december 1713.

108 Roelof Harms, geboren omstreeks 1688.

Hij ging een geregistreerd partnerschap aan met

109 Antje Freerks, geboren omstreeks 1688.

Generatie 8 (oudovergrootouders)

128 Ubel Harrits Gortemaker. Hij is gedoopt op 09 december 1659 in Grootegast. Ubel is overleden vóór 1731, ten hoogste 72 jaar oud.

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 1 februari 1685 in Grootegast met de ongeveer 22-jarige

129 Aeltjen Dercks, geboren omstreeks 1663 in Doezum. Aeltjen is overleden na 1730, minstens 67 jaar oud.

130 Gerrit Hemmes Camminga.

Hij trouwde met

131 Albertjen Harmens.

132 Ubel Harrits Gortemaker (dezelfde als 128).

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 1 februari 1685 in Grootegast met de ongeveer 22-jarige

133 Aeltjen Dercks (dezelfde als 129).

212 Karst Jacobs. Hij is gedoopt in 1674 in Midwolde. Karst is overleden vóór 11 juni 1719, ten hoogste 45 jaar oud.

Hij trouwde, 21 of 22 jaar oud, op 5 september 1696 in Midwolde met de ongeveer 21-jarige

213 Geertruijt Alberts, geboren omstreeks 1675.

214 Gerrit Hendriks Renkema, geboren omstreeks 1670 in Zevenhuizen of Roden. Gerrit is overleden na 1722 in Marum, minstens 52 jaar oud.

Hij trouwde, ongeveer 41 jaar oud, op 3 mei 1711 in Leek met de minstens 20-jarige

215 Elske Deters Deters, geboren vóór 1691 in Wassenach.

Generatie 9 (oudbetovergrootouders)

256 Harrit Peters, geboren vóór 1620 in Grootegast.

Hij trouwde, minstens 35 jaar oud, op 25 februari 1655 in Grootegast met de ongeveer 54-jarige

257 Trine Clasens, geboren omstreeks 1601 in Oosterzandt.

424 Jacob Janssen, geboren in 1743 in Oldebert. Jacob is overleden op 22 maart 1781, 37 of 38 jaar oud.

Generatie 10 (stamouders)

512 Peter Oebeles, geboren omstreeks 1594 in Grootegast.

Hij trouwde met

513 Aaltien, geboren omstreeks 1598 in Grootegast.

514 Claas Jans, geboren omstreeks 1578 in Doezum.

Hij begon een relatie met

515 Aaltien Wijers, geboren omstreeks 1580 in Doezum.